

Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre

- En beskrivelse av reformen og status for gjennomføring i Ås kommune.

Dato 24.3.2021

Innhold

Innledning

Beskrivelse av føringene i reformen:

- Aldersvennlig samfunn.
- Aktivitet og fellesskap
- Mat og måltider
- Helsehjelp
- Sammenheng i tjenestene

Status i Ås kommune

Resultater fra kartlegging – boligmarkedsanalyse i forbindelse med Ås sentralområde

Oppsummerende betraktninger og anbefalte tiltak

Vedlegg:

Tiltaksplan for innføring av reformen Leve hele livet i Ås kommune

Innledning

Regjeringen har gitt føringer til kommunene om gjennomføring av kvalitetsreformen Leve hele livet. Reformen beskrives i Stortingsmelding 15.

Målet er at alle eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet. Leve hele livet handler om de grunnleggende tingene som oftest svikter i tilbudet til eldre. Reformperioden startet i 2019 og varer ut 2023, med 4 ulike faser for informasjon, planlegging, gjennomføring og evaluering.

Reformen er et godt skritt videre på veien mot kommune 3.0. Det blir viktig å lytte til innbyggerstemmen for å få med disse innspillene videre i de ulike tiltakene.

Målgruppen for reformen er alle eldre over 65 år, både de som bor hjemme og de som bor på institusjon.

Målet med reformen er at:

- Eldre skal beholde god helse lenger og få flere leveår med god livskvalitet (mestring, livskvalitet, rett hjelp til rett tid)
- Pårørende som kan ha en jevn innsats for sine nærmeste
- Ansatte som opplever godt arbeidsmiljø, der de får brukt sin kompetanse og gjort en faglig god jobb

Andelen eldre i samfunnet vårt er økende. Den største trusselen mot en god helse og livskvalitet blant eldre er manglende aktivitet, ensomhet og en dårlig ernærings situasjon. Reformen består av 5 konkrete og utprøvde løsninger på områder hvor vi vet at det ofte svikter i tilbudet til eldre i dag:

- et aldersvennlig Norge
- aktivitet og fellesskap
- mat og måltider
- helsehjelp
- sammenheng i tjenestene

Disse fem innsatsområdene slik de er gjengitt fra Leve hele livet - Stortingsmelding 15.

(2017-2018):

Aldersvennlig samfunn

Foreslåtte tiltak innen innsatsområdet et aldersvennlig Norge er i stor grad systemiske og overordnede. Innsatsområdet har sin bakgrunn i at regjeringen i 2016 la fram sin strategi for et aldersvennlig samfunn under navnet «Flere år – flere muligheter». Målet er å utvikle aldersvennlige lokalsamfunn med et inkluderende og tilgjengelig miljø som fremmer aktiv aldring. Et lokalsamfunn som er trygt, inkluderende og tilgjengelig for eldre, vil også være det for barn og føre til økt livskvalitet for øvrige innbyggere.

Strategien underbygger Verdens helseorganisasjon sitt program for aldersvennlige byer og lokalsamfunn som handler om å planlegge egen alderdom, investere i eget nettverk, at kommunen setter tema et aldersvennlig samfunn på dagsorden og etablering av nasjonale nettverk.

Selv om Leve hele livet-reformen er særlig rettet mot aktivitet i helse- og omsorgssektoren, er alle kommunale tjenesteområder og ikke minst frivillig sektor, viktige for å skape et samfunn hvor eldre kan være aktive og selvstendige.

Målet om et aldersvennlig samfunn innebærer at samfunnet er godt å leve i for alle aldersgrupper, på tvers av generasjoner.

Aktivitet og fellesskap

På området aktivitet og fellesskap har dialogmøter vist at eldre opplever følgende utfordringer:

- Ensomhet relatert til endringer i livssituasjon, inaktivitet og aktivitetstilbud som ikke er tilpasset.
- Individuelle ønsker og behov og manglende ivaretagelse av sosiale, kulturelle og eksistensielle behov.

Det rapporteres også om lite systematisk samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten og frivillig sektor, manglende møteplasser og at det oppleves digitale generasjonsskiller. Det er kjent at aktivitet utsetter behovet for kommunale helsetjenester.

For å møte disse utfordringene anbefales det i reformen å utvikle tiltak med mål om gode øyeblikk, med søkelys på tro og liv og som innebærer generasjonsmøter. Tiltakene skal sikre at eldre opplever samfunnskontakt og at ulike arenaer planlegges med mål om sambruk og samlokalisering.

Mat og måltider

Leve hele livet er en reform for større matglede. God mat er grunnleggende for god helse og livskvalitet hele livet. Målet er å skape gode måltidsopplevelser og redusere underernæring. Gjennom reformen har regjeringen foreslått at det utvikles lokale tiltak der målsettingen er; å danne det gode måltidet, endring/tilpasning av måltidstider, å gi valgfrihet og variasjon og å legge til rette for et systematisk ernæringsarbeid. I tillegg er det et mål at kjøkken og ernæringskompetanse i størst mulig grad holdes lokalt.

Helsehjelp

Mye tyder på at mange eldre ikke får ivare tatt sine grunnleggende behov for helsehjelp og bistand til å forebygge sykdom og funksjonssvikt. Eldre ønsker en helse- og omsorgstjeneste som i større grad tar utgangspunkt i deres behov og som lar eldre få være sjef i eget liv lengst mulig. Eldre opplever blant annet manglende oppmerksomhet på mestring og forebygging, for dårlig oversikt over sammensatte behov og problemer, og for lite bruk av fysisk aktivitet og trening.

For å øke mestring og livskvalitet, forebygge funksjonsfall og gi rett hjelp til rett tid, fastslår reformen at løsninger som utvikles må vektlegge hverdagsmestring. Dette forutsetter at helse og omsorgstjenesten driver systematisk kartlegging og oppfølging av helsetilstand.

Det skal utvikles mer proaktive tjenester, og mer målrettet bruk av fysisk trening og miljøbehandling. Miljøbehandling kan bl.a. inneholde bruk av musikk og andre kulturuttrykk både i behandling og daglige aktiviteter, minnearbeid, gjenkjenning og sansestimulering.

Sammenheng i tjenestene

Kunnskap og erfaring tyder på at mange eldre og deres pårørende opplever at tjenestene er for oppstykket og mangler helhet og kontinuitet. Noe som fører til utrygghet og bekymringer, og rammer særlig dem med størst behov. Ett av reformens mål er å gi eldre økt trygghet og forutsigbarhet i pasientforløp og overganger, at de får færre hjelpere å forholde seg til og opplever større grad av kontinuitet i tilbudet. De pårørende er en ressurs som helsetjenesten må ta vare på.

Både eldre og fagfolk oppsummerer utfordringene som følger; det er for lite personsentrert tilnærming, for lite avlastning og støtte til pårørende, eldre opplever manglende kontinuitet og trygghet, det blir for mange ansatte å forholde seg til og usikkerhet om og når hjelpen kommer. Det er for mange brudd og krevende overganger mellom tjenestetilbud i kommunene og for lite kontinuitet og trygghet i overgangen mellom de ulike tjenestenivåene.

Dette kan løses ved tiltak der målet er å gi økt kontinuitet, trygghet og forutsigbarhet i pasientforløpet til eldre og deres pårørende.

Overganger mellom eget hjem og sykehjem må gjøres mykere, samt ha planlagte overganger mellom kommuner og sykehus.

Alle landets kommuner fikk i 2019 i oppdrag å iverksette reformen Leve hele livet. Hovedansvaret for innføring av reformen i Ås kommune er lagt til kommunalområde Helse og mestrings. Planen var å fortsette fase 2 inn i 2020. Grunnet pandemien er arbeidet med en helhetlig planlegging forsinket. Ulike tiltak og aktiviteter som vil være en del av innføring av reformen er gjennomført i 2020 i forbindelse med omstillingsprosjektene fra 2019.

Plandokumentet som her legges fram er en samlet oppstilling av hvordan kommunen jobber med innføring av reformen og de pågående aktiviteter som er iverksatt.

I Ås kommune er relaterte tjenester knyttet til innsatsområdene i reformen organisert i alle de tre ulike kommunalområdene.

Reformen legger ikke nye krav på kommunene, men en føring om å jobbe systematisk og planmessig med de 5 områdene som er beskrevet.

Målet er å danne et aldersvennlig samfunn der det er godt å bo og leve for alle aldersgrupper, og dette krever innsats fra både innbyggere, frivillig sektor og næringslivet.

Ås kommune

Målet er å utvikle aldersvennlige lokalsamfunn:

- som er trygt, inkluderende og tilgjengelig og som fremmer aktiv aldring. Det betyr blant annet et samfunn hvor det er godt å leve for alle aldre enten de er barn, unge, voksne eller eldre.
- som bidrar til å møte Eldres grunnleggende behov slik at de kan være aktive, mobile og sosiale og - ikke minst - en ressurs.

I Ås jobber man på ulike områder med utgangspunkt i målet.

Sentrale spørsmål er blant annet «Hvordan sørge for at eldre kommer seg ut og rundt?» og «Hvordan sørger for at eldre har steder de ønsker å dra, og føler seg velkomne?» «Hvordan ansvarliggjøres og involveres eldre i planleggingen av eget liv»

Undersøkelse gjennomført i Ås – Hva er viktig for å skape trivsel?

I arbeidet med områderegeringsplanen for Ås sentralområde gjennomførte kommunen en rekke utredninger. En av disse utredningene var en boligmarkedsanalyse (2017). Analysen er dels basert på statistikk og dels basert på resultater fra en telefonundersøkelse rettet mot 200 husstander i Ås. Utvalget i undersøkelsen ble fordelt 50/50 i aldersgruppene 30-39 år og 55-65 år. Husstandene ble blant annet spurt om hvilke forhold i bomiljøet som er viktig for å skape trivsel i bosituasjonen. Ordskyen viser resultatet, jo større bokstaver, jo viktigere er forholdet.

ALLE: Ordskyen under viser hvilke forhold i bomiljøet respondentene i undersøkelsen trekker frem som viktige for å skape trivsel i bosituasjonen.

Gode naboer er uten tvil viktigst for å skape trivsel, men også *sentralitet* og *natur* trekkes frem som viktig.

Gode naboer mener mange er viktig for å trives i bomiljøet. Ett tiltak som kommunen kan bidra med er å tilrettelegge for gode møteplasser hvor folk treffes, blir kjent og blir gode naboer. Innspillene fra undersøkelsen viser hva som er viktig for folk for å trives i sitt bomiljø.

Kommuneplanens samfunnsdel og temaplan for helse og mestring som er under arbeid vil støtte opp om målet om et aldersvennlig samfunn.

Oppsummering

Sammenstillingen av tiltaksplanen som er lagt som vedlegg viser at Ås kommune er godt i gang med ulike aktiviteter for å etterkomme føringene i reformen *Leve hele livet*. De ulike aktivitetene følger strategien om at kommunen går mot en 3.0 og samskappings kommune.

Kommuneplanens samfunnsdel vil sammen med temaplan Helse og mestring blant annet beskrive oppfølgingen av reformen *Leve hele livet*. Arbeidet er godt i gang og skal behandles politisk i januar 2022.

Det er krav fra myndighetene om en politisk vedtatt tiltaksplan for arbeidet. Dette for å kunne søke tilskudd og midler fra helsedirektoratet, statsforvalter og KS fra 2021.

Vedlegg: Tiltaksplan for gjennomføring av reformen *Leve hele livet*, Stortingsmelding 15.